

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد مرودشت

دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی - گروه روان شناسی

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

عنوان:

پیش بینی ابعاد امید بر اساس سبک های والدگری در دانش آموزان

دبیرستانی شهر شیراز

استاد راهنما:

دکتر سیامک سامانی

نگارش:

محبوبه صمیمی پور

تابستان ۹۳

معاونت پژوهش و فن آوری

به نام خدا

مشور اخلاق پژوهش

بیاری از خداوند سبحان و اعتقاد به این که عالم محضر خداست و همواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظریه اهمیت جایگاه دانشگاه در اعتلای فرهنگ و تمدن بشری، ماداشجویان و اعضاء هیئت علمی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تخطی نکنیم:

۱- اصل برائت: التزام به برائت جویی از هرگونه رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به مثابه های غیر علمی می-

آلایند.

۲- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از هرگونه جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.

۳- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و اشاعه نتایج تحقیقات و انتقال آن به بهکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.

۴- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب تعد و خودداری از هرگونه حرمت شکنی.

۵- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهیدگان (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.

۶- اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمان ها و کشور و کلیه افراد و نهاد های مرتبط با تحقیق.

۷- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هرگونه پنهان سازی حقیقت.

۸- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه بهکاران پژوهش.

۹- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.

تعهدنامه اصالت رساله یا پایان نامه

اینجانب محبوبه صمیمی پور دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته در رشته روان‌شناسی

عمومی که در تاریخ: ۹۳/۶/۲۴ از پایان نامه خود تحت عنوان: "پیش بینی ابعاد امید بر اساس سبک

های والدگری در دانش آموزان دبیرستانی شهر شیراز"

با کسب نمره و درجه دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

(۱) این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و...) استفاده نموده ام. مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده ام.

(۲) این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و مؤسسات آموزشی عالی ارائه نشده است.

(۳) چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و... از این پایان نامه داشته باشیم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

(۴) چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می پذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی: محبوبه صمیمی پور

تاریخ و امضاء

صور تجلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد (M.A)

نام و نام خانوادگی دانشجو : محبوبه صمیمی پور
رشته : روان شناسی عمومی
از پایان نامه خود با عنوان : پیش بینی ابعاد امید بر اساس سبک های والدگری در
دانش آموزان دبیرستانی شهر شیراز

با درجه و نمره دفاع نموده است.

امضاء اعضای هیات داوری	سمت	نام و نام خانوادگی اعضای هیات داوری
	استاد راهنما	۱ - سیامک سامانی
	استاد داور	۲ - نادره سهرابی
	استاد داور	۳ - رضا زارعی
مدیر/معاونت پژوهشی		مراتب فوق مورد تایید است .
مهر و امضاء		

سپاسگزاری:

سپاس می گویم خدایی را که توان داد بر خاک ناچیز و دمید در هیچ تا زندگی کنیم و دنیایی را بسازیم و امروز افتخار کنیم به بودنمان و ماندنمان.

در دوران تحصیل از وجود کسانی بهره بردیم که تمام زندگی خود را برای امثال خود فدا می کنند تا این راه هرگز خالی نشود و چراغ دانش رو به خاموشی نرود و من بر خود میدانم تا از همه آنان قدردانی کنم. اکنون که به لطف و کرم الهی، انجام این پژوهش به پایان رسیده است بر خود واجب می دانم مراتب قدردانی و تشکر خود را از زحمات کسانی که در این راه مرا یاری نمودند ابراز نمایم:

از زحمات بی شائبه‌ی استاد فرهیخته و گرانقدرم، **آقای دکتر سیامک سامانی** که با حسن اخلاق و فروتنی از هیچ راهنمایی و کمکی در این عرصه دریغ ننمودند کمال تشکر و قدردانی را دارم.

همچنین از **خانم دکتر نادره سهرابی و آقای دکتر رضا زارعی** کمال سپاس را دارم که داوری این پایان نامه را متقبل شدند، و با حسن توجه و دقت نظرشان مرا در بهبود این راه همیاری نمودند.

تقدیم

ماحصل آموخته هایم را تقدیم می کنم به آنان که مهر آسمانی شان آرام بخش آلام زمینی ام است
به استوارترین تکیه گاهم، دستان پرمهر **پدرم**
به سبزترین نگاه زندگیم، چشمان سبز **مادرم**
و **همسرم** که نشانه لطف الهی در زندگی من است
که هرچه آموختم در مکتب عشق شما آموختم و هرچه بکوشم قطره ای از دریای بی کران مهربانیتان را
سپاس نتوانم بگویم .
امروز هستی ام به امید شماست و فردا کلید باغ بهشتم رضای شما
و آوردی گران سنگ تر از این ارزان نداشتم تا به خاک پایتان نثار کنم، باشد که حاصل تلاشم نسیم گونه
غبار خستگیان را بزدايد .

بوسه بر دستان پرمهرتان

همچنین به **برادرانم**:

به همسفران مهربان زندگیم
که با هم آغاز کردیم، در کنار هم آموختیم و به امید هم به آینده چشم می دوزیم. قلبم لبریز از عشق به
شماست و خوشبختی تان منتهای آرزوی

فهرست مطالب:

صفحه	عنوان
۱	چکیده.....
	فصل اول: کلیات پژوهش
۳	مقدمه.....
۵	بیان مسأله.....
۷	اهمیت و ضرورت پژوهش.....
۸	اهداف پژوهش.....
۸	سؤالات پژوهش.....
۹	تعاریف نظری و عملیاتی متغیرها.....
۹	تعریف نظری امید.....
۹	تعریف نظری سبک های والدگری.....
۹	تعریف عملیاتی ابعاد امید.....
۱۰	تعریف عملیاتی سبک های والدگری.....
	فصل دوم: ادبیات و پیشینه پژوهش
۱۲	گستره نظری پژوهش.....
۱۲	الگوها و نظریه های زیربنای پژوهش.....
۱۴	تعاریف ارائه شده در ارتباط با امید.....
۱۵	فرض های اساسی نظریه پردازان امید در مورد امید و ماهیت انسان عبارتند از:.....
۱۷	امید از دیدگاههای متفاوت:.....
۱۸	هدف در حیطه های مختلف زندگی:.....
۲۰	حیطه های مهم امید در زندگی نوجوان:.....
۲۴	تأیید عملی مدل اسنایدر.....
۳۲	ابعاد امید.....
۳۴	امید و مفاهیم مشابه آن:.....
۴۰	رشد امید:.....
۴۳	امید و هیجان:.....
۴۴	ناامیدی.....
۴۵	نا امید و زیان های آن.....
۴۵	مراحل نا امیدي.....

۴۷	مشخصات افراد امیدوار .....
۴۷	مشخصات افراد ناامید .....
۴۸	امید و سایر مؤلفه های روان شناختی .....
۵۱	مفهوم سبک های والدگری .....
۵۴	الگوی شیفر: .....
۵۵	سبک های تربیتی از نظر بامریند: .....
۶۰	الگوی زیگلنمن: .....
۶۳	نظریه آدلر .....
۶۵	الگوی ویتتر باتم .....
۶۵	الگوی استرج .....
۶۵	سبک های والدگری فریک .....
۷۳	پیشینه ی خارجی و داخلی پژوهش: .....
۷۳	پژوهش های انجام شده در ارتباط با امید: .....
۷۳	پیشینه خارجی در ارتباط با امید: .....
۷۵	پیشینه داخلی در ارتباط با امید: .....
۷۷	پژوهش های انجام شده در ارتباط با والدگری: .....
۷۷	پیشینه پژوهشی سبک های والدگری .....
۷۷	جنسیت در رابطه با ادراک سبک های والدگری .....
۷۸	پیشینه خارجی سبک های والدگری .....
۸۲	پیشینه داخلی سبک های والدگری: .....
۸۵	جمع بندی .....

فصل سوم: روش انجام پژوهش

۸۸	ابزار پژوهش: .....
۸۸	۱- پرسشنامه مقیاس ابعاد امید در عرصه های خاص بزرگسالان (DSHS): .....
۸۸	سنجش روایی و پایایی پرسشنامه مقیاس امید در عرصه های خاص بزرگسالان (DSHS): .....
۸۸	۲- پرسشنامه سبک های والدگری آلاباما(فرم فرزند): .....
۸۹	سنجش روایی و پایایی پرسشنامه سبک های والدگری آلاباما: .....
۹۰	روش اجرای پژوهش .....
۹۰	روش تجزیه و تحلیل داده ها: .....
۹۰	ملاحظات اخلاقی .....

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل

۹۲..... یافته های توصیفی

۹۵..... یافته های استنباطی

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۱۱۲..... محدودیت های پژوهش

۱۱۲..... محدودیت های در اختیار پژوهشگر

۱۱۲..... محدودیت های خارج از اختیار پژوهشگر

۱۱۳..... پیشنهادات

۱۱۳..... پیشنهادات پژوهشی

۱۱۳..... پیشنهادات کاربردی

۱۱۵..... منابع و مأخذ:

۱۱۵..... منابع فارسی:

۱۲۳..... منابع لاتین:

۱۳۲..... ضمائم و پیوستها

۱۳۳..... پیوست الف: پرسشنامه مقیاس ابعاد امید در اعرضه های خاص بزرگسالان (DSHS):

۱۳۶..... پیوست ب: پرسشنامه سبک های والدگری آلاباما (فرم فرزند):

فهرست جداول:

صفحه	عنوان
۸۸	جدول ۳-۱: توزیع فراوانی سن در گروه نمونه
۸۸	جدول ۳-۲: توزیع فراوانی جنسیت در گروه نمونه
۸۹	جدول ۳-۳: نحوه نمره گذاری متغیرهای سبک های والدگری
۹۰	جدول ۳-۴: ضریب آلفا و ضریب اعتبار سبک های والدگری
۹۲	جدول ۴-۱: میانگین و انحراف استاندارد مربوط به متغیرهای ابعاد امید
۹۳	جدول ۴-۲: میانگین و انحراف استاندارد مربوط به متغیرهای سبک های والدگری
۹۴	جدول ۴-۳: ماتریس همبستگی ابعاد متغیرهای پژوهش
۹۵	جدول ۴-۴: نتایج آزمون تحلیل رگرسیون چندگانه به شیوه همزمان برای پیش بینی امید بر اساس سبک های والدگری
۹۶	جدول ۴-۵: نتایج آزمون تحلیل رگرسیون چندگانه به شیوه همزمان برای پیش بینی امید به روابط اجتماعی بر اساس سبک های والدگری
۹۷	جدول ۴-۶: نتایج آزمون تحلیل رگرسیون چندگانه به شیوه همزمان برای پیش بینی امید تحصیلی بر اساس سبک های والدگری
۹۸	جدول ۴-۷: نتایج آزمون تحلیل رگرسیون چندگانه به شیوه همزمان برای پیش بینی امید به روابط عاطفی بر اساس سبک های والدگری
۹۹	جدول ۴-۸: نتایج آزمون تحلیل رگرسیون چندگانه به شیوه همزمان برای پیش بینی امید به زندگی خانوادگی بر اساس سبک های والدگری
۱۰۰	جدول ۴-۹: نتایج آزمون تحلیل رگرسیون چندگانه به شیوه همزمان برای پیش بینی امید شغلی بر اساس سبک های والدگری
۱۰۱	جدول ۴-۱۰: نتایج آزمون تحلیل رگرسیون چندگانه به شیوه همزمان برای پیش بینی فعالیت های اوقات فراغت بر اساس سبک های والدگری

چکیده

هدف از این مطالعه، مطالعه قدرت پیش بینی سبک‌های والدگری برای امید بود. گروه نمونه مورد مطالعه در این پژوهش ۳۱۰ دانش‌آموز، از دانش‌آموزان نواحی دو و چهار شهر شیراز بود که با روش نمونه-گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند. میانگین و انحراف معیار سنی گروه نمونه مورد مطالعه به ترتیب برابر با ۱۶/۴۷ و ۰/۵۰٪ بود. ابزار مورد استفاده در پژوهش شامل پرسشنامه والدگری آلاباما (فرم فرزندان)، و پرسشنامه مقیاس ابعاد امید در عرصه های خاص بزرگسالان بود. اعتبار این مقیاس‌ها به روش آلفای کرونباخ توسط محققان مورد ارزیابی قرار گرفت. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش تحلیل رگرسیون چندگانه به شیوه همزمان استفاده شد. نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون چندگانه به شیوه همزمان برای پیش بینی ابعاد امید بر اساس سبک‌های والدگری حاکی از آن بود که سبک‌های والدگری مثبت، تنبیه بدنی، مشارکت پدر، اطلاع، اقتدار و نظارت ضعیف برای امید در حیطه های تحصیلی، روابط عاطفی و عاشقانه، زندگی خانوادگی، شغل، اوقات فراغت و تفریح به ترتیب ۰/۰۸، ۲۹/۵، ۵/۹، ۸/۷ در صد از واریانس را پیش بینی می‌نماید. اما هر چند در این تحلیل مقدار بتا برای والدگری مثبت معنادار بود، لیکن مقدار قدرت پیش بینی این متغیر برای امید به روابط اجتماعی معنادار نبود. در مجموع نتایج این مطالعه نشان داد که سبک های والدگری به طور معناداری میزان امید را در دانش آموزان پیش بینی می کند.

کلید واژه ها: ابعاد امید، سبک های والدگری، نوجوانی.

فصل اول
کلیات پژوهش

مقدمه

با اینکه ایده امید^۱ از زمان آغاز خلقت آدمی وجود داشته است؛ اما بررسی علمی آن در زندگی انسان قدمتی کوتاه دارد و دوران طفولیت خود را می گذرانند. امید با آغاز زندگی بشری همراه است. انسان امیدوار است به اهداف خود برسد، رویاهای با شکوهش به حقیقت بیوندد و خوشبختی رفیق راهش باشد. فرد امیدوار، فعال، پویا، سرزنده، شاداب و با نشاط است، اما فرد ناامید، بی روح، بی نشاط، دلمرده و افسرده. پس می توان به این نکته توجه داشت که امید نتایج و تأثیرات مهمی بر رفتار و کنش و حتی زندگی افراد دارد (خلجی، ۱۳۸۶).

تربیت از جمله مسائل مهمی است که از دیر باز توجه والدین، معلمان و متولیان آموزش و پرورش را به خود مشغول کرده است. در هر دوره دانشمندان و متفکران درباره تربیت، فعالیت های علمی و عملی داشته و در این زمینه، نظرات کاربردی مهمی ارائه داده اند. در منابع اسلامی بیش از هر امری مسئله تربیت و سازندگی انسان به چشم می خورد و از امید همواره به عنوان یکی از عوامل تربیت انسانی یاد می شود. امید یک حالت روحی و روانی برانگیزاننده انسان به کار و فعالیت است. بطور طبیعی انگیزه بشر در کارهای اختیاری، امید به نفع یا ترس از زیان است. امید که از معرفت و شناخت حاصل می گردد، اساس همه تلاش های مفید و پرثمر انسانی و نیز منشاء اصلاح امور در جامعه و رسیدن شخص به سعادت ابدی است. همین که انسان به آینده ای روشن امید داشته باشد، احساس نیکو و حالتی شاد به وی دست داده، باعث نشاط وی می شود و در او انگیزه کار و تلاش ایجاد شده، او را به فعالیت های صحیح زندگی وادار می کند (داوودی، ۱۳۸۳).

نوجوانی^۲ یکی از مراحل رشد است که در طول آن نوجوان از جنبه های مختلف جسمی، شناختی، هیجانی و اجتماعی دچار تحولات عمده ای می گردد. شروع و پایان دوره نوجوانی وابسته به چشم انداز مورد مطالعه، دامنه سنی متفاوتی را در بر می گیرد. به طور مثال، از نظر بیولوژیک، نوجوانی با نشانگان اولیه ی جنسی^۳ و بلوغ^۴ آغاز می گردد و با رشد و رسش توانایی تولید مثل به پایان می رسد. این در حالی است که به لحاظ شناختی، نوجوانی با ظهور و توانایی استدلال منطقی شروع می گردد و با تحکیم

1- the Idea of Hope

2- adolescence

3- early Signs of sexual

4- maturity

آن به پایان می رسد. در هر حال، نوجوانی را می توان محدوده سنی دهه ی دوم زندگی (۱۰ تا ۲۰ سالگی) به حساب آورد.

از جمله مهمترین سؤالات والدین در خصوص دوران نوجوانی، چگونگی تأثیر انواع روابط خانوادگی بر فرایند تحول نوجوان می باشد. این که خانواده های مختلف چه تأثیراتی بر نوع رفتار نوجوان می گذارند مورد توجه بسیاری از والدین و متخصصان روانشناسی است. برخی از والدین در مقایسه با دیگر والدین رفتاری خشک دارند، برخی نوجوانان از سوی والدین خود مورد احترام فوق العاده هستند و برخی دیگر با والدین صمیمی نیستند. در برخی از خانواده ها تصمیم گیری حاصل مشارکت و گفتگوی متقابل تمام اعضای خانواده است و در برخی دیگر یکی از والدین (پدر یا مادر) نقش اصلی را در تصمیم گیری بر عهده دارد و فرزندان نقش تبعیت کننده دارند. این گونه تفاوت ها در سطح روابط و نقش اعضای خانواده چه تأثیری بر رشد امید در دوران نوجوانی دارد؟

قبل از پاسخ به این سؤال ذکر این نکته حائز اهمیت است که هر چند تمایل داریم رفتار کودکان را پیامد نوع رفتار و سبک های تربیتی والدین بدانیم اما آنچه که می توان نتیجه گرفت این است که همانطور که رفتار والدین بر رفتار نوجوانان تأثیر دارد، رفتار نوجوانان نیز بر رفتار والدین مؤثر است از سوی دیگر الگوهای رفتاری متفاوت والدین بر نوجوانان مختلف تأثیر متفاوتی دارد. و همچنین طبیعت و مزاج نوجوان به طور معمول بر رفتار والدین مؤثر می باشد (سامانی، فولادچنگ، ۱۳۸۵).

امید در طول نوزادی، کودکی و نوجوانی به گونه ای روشن تعریف شده، رشد می کند. کودکانی که سرشت امیدواری در آنان پرورش می یابد، معمولاً والدینی دارند که به عنوان سرمشق، نقش امیدوارانه عمل می کنند و فرزندان خود را در تدوین و اجرای طرح هایی برای کنار زدن موانع جهت آرمان های ارزشمند راهنمایی می کنند، این فرزندان دلبستگی امنی به والدین خود دارند که محیط گرم و با ساختار خانوادگی را برای آنان فراهم می سازند. در این نوع محیط مقررات به شیوه پایدار و قابل پیش بینی اعمال می گردد و تعارض به گونه ای منصفانه و قابل پیش بینی اداره می شود (کار^۱، ۲۰۰۲؛ به نقل از پاشا شریفی، ۱۳۸۵).

راه های مختلفی برای طبقه بندی و شناسایی نحوه رفتار والدین در خصوص فرزندان وجود دارد، به طور کلی بررسی و مطالعه ابعاد رفتاری والدین و نتایج آن بر رفتار فرزندان از دیرباز مورد مطالعه برخی از محققان بوده است. ملاحظه نتایج مختلف رفتار والدین در برخورد با فرزندان و بررسی رفتارهای مختلف فرزندان در دوران مختلف رشد، همگی حکایت از وجود اهمیت مطالعه الگوها و سبک های تربیتی و رفتاری والدین دارد. به طور کلی سبک های رفتاری والدین^۲ مطرح کننده روش ها و فنون برخورد والدین با فرزندان در خانواده می باشد.

1- Carr

2- prenting Style

این پژوهش در صدد آن است که به والدین نشان دهد که چگونه می توانند با اتخاذ شیوه های تربیتی صحیح در ارتباط با فرزندانشان به خصوص در دوره حساس نوجوانی تفکر پر امید را در فرزندان خود تقویت کنند. در نتیجه با امید بیشتر، فرزندان بتوانند هدف های قابل دسترسی و واقع بینانه ای برای خودشان تعیین کنند و همچنین راه های بیشتری برای دستیابی به خواسته هایشان، و شیوه های تازه ای برای غلبه بر موانع کشف کنند.

بیان مسأله

توجه به سلامتی یکی از نیازهای حیاتی انسان برای رشد و بالندگی است. امروزه به نظر می رسد که امید و امیدواری جایگاه خاصی در سلامتی روانی، جسمانی و به تبع آن پیشرفت فرد دارد. امید سازه ای است که با خوش بینی^۱ ارتباط تنگاتنگی دارد. امید یکی از سازه هایی است که به عنوان شاخص توانمندی در بهزیستی مثبت افراد مورد توجه واقع شده است. اثر تحقیقات گذشته در مورد امید، رابطه آن را با متغیرهای مهمی از قبیل حمایت اجتماعی، مشکلات رفتاری و ویژگی های شخصیتی نشان داده اند.

از سوی دیگر باید گفت هر یک از افراد بشر به دنبال آرامش درونی، امیدواری و رضایت از زندگی است. از اضطراب و تشویش گریزان است. دلهره و ناامیدی زندگی را تلخ و ناخوشایند می کند و از جانب دیگر رضایت از زندگی و امید، به آدمی نشاط و چالاکی می بخشد. اما در عصر اطلاعات و هزاره ی سوم به رغم رشد جوامع و صنعتی شدن امور یکی از مشخصه هایی که در رفتار عموم مردم مخصوصاً جوانان وجود دارد، مسئله ضعیف بودن امید نسبت به زندگی و آینده است. لذا از جمله موضوعات اساسی و مهم که یاد آوری آن به افراد مخصوصاً جوانان بسیار ضرورت دارد، موضوع «امید» و امیدوار بودن به زندگی، حیات، فردایی روشن و... است. در حالیکه به طور قطع این امر روشن است که امید بر افکار و هیجانات و دستاوردهای افراد تأثیر می گذارد، اما این کمتر در هسته ی توجهات نظری یا بررسی های علمی قرار گرفته است. مطالعه ی این امر به گونه ی وسیعی از سوی روانشناسان و نظریه پردازان رها شده و در اغلب اوقات فیلسوفان آن را به عنوان یک موضوع گذرا تلقی می نمایند. هم چنین این مفهوم در مطالعات آکادمیک آموزش نیز غالباً مورد غفلت واقع شده است.

پژوهشگران بر این باورند که امید برای مقابله با مشکلات و شرایط اطمینان ضروری است و از آنجایی که امید برای سلامت و روان انسان ضروری است پس مطمئناً امیدواری یک نیاز اساسی برای دانش آموزان و دانشجویان است (پارکینز^۲ ۱۹۹۷). پژوهش ها نشان می دهد که امید یک پیش گویی

1- optimism

2- Parkin

کننده معتبر برای موفقیت های علمی است (اسنایدر، شری^۱، چیونز^۲، پلورس^۳، آدامز و ویکلونند^۴، ۲۰۰۲). دانشجویان با امید نه تنها قادرند به گونه ای مؤثر راه های مدبرانه را در طول مسیر شناسایی کنند، بلکه آن ها قادرند چندین راه را برای دستیابی به اهدافشان ایجاد کنند و اغلب تمایل دارند رویکردهای جدیدی را امتحان کنند (تیرنی^۵، ۱۹۹۴). در این صورت توانایی مزبور به فرد اجازه می دهد دستیابی به هدفش را از طریق راه های دیگر ادامه بدهد (کار، ۲۰۰۲). همچنین دانش آموزانی که امیدواری بالایی دارند، هدف های والاتری دارند و می دانند چگونه تلاش کنند تا به این هدف ها دست یابند. همچنین باید به این نکته نیز توجه داشت که، در میان دانش آموزانی که استعداد یکسانی دارند آنچه آن ها را از لحاظ موفقیت تحصیلی ممتاز می کند، امید است (خلجی، ۱۳۸۶).

امیدواری در مقابل ناامیدی^۶ قرار می گیرد که خودش ریشه بسیاری از بیماری های روانی و جسمانی بوده، معضلات اجتماعی وسیعی را می تواند در پی داشته باشد. تخمین های جدید نشان می دهد که تقریباً بیست درصد افراد یک دوره افسردگی را در برهه ای از زندگی خود تجربه می کنند این اطلاعات نشان می دهد اختلالات افسردگی، سلامت عمومی جامعه را تهدید می کند. در مطالعات شیوع شناسی، افسردگی با سلامت جسمی پایین به ویژه مشکلات قلبی، مصرف بیشتر سیگار و... همراه است (گردن^۷، ۲۰۰۷ به نقل از عزیززاده اقدم، ۱۳۹۱).

بک^۸ از ناامیدی به عنوان علامت هسته ای افسردگی یاد کرده، که این ناامیدی هم فلج کننده اراده است و هم باعث تحمل ناپذیر شدن و میل به گریز از یک موقعیت می گردد. در زمینه حمایت و روابط اجتماعی، افرادی که از حمایت اجتماعی بطور کافی برخوردار نیستند احتمال ابتلا به اختلالات روانشناختی^۹ در آن افزایش می یابند (پنق، ۱۳۹۰). چنانچه فردی از حمایت اجتماعی محروم باشد، به عدم وجود حمایت و نیز رابطه امن که در پرتو حمایت اجتماعی دیگران بوجود می آید، موجب کاهش تصور مثبت فرد از خود و در نتیجه زمینه بروز اضطراب اجتماعی^{۱۰} می شود. در ارتباط با پیشرفت تحصیلی افرادی که به دلایلی دچار آشفتگی هیجانی و ناامیدی هستند، بهداشت روانی آنان به شدت تضعیف شده و این افراد اغلب دارای مشکلاتی از قبیل خودپنداره ضعیف^{۱۱}، افت تحصیلی، طرد

1- Shorey

2- Cheavens

3- Polvers

4- Adams & Wikand

5- Tierney

6- disappointed

7- Gordon

8- Bek

9- psychological disorders

10- social anxiety

11- poor Self - concept

اجتماعی و ناتوانی در برقراری ارتباط با همسالان و عدم پایبندی به قوانین اجتماعی هستند که این مشکلات تأثیر مستقیم بر فرایند یادگیری آن‌ها می‌گذارد (امینی ۱۳۸۵). در زمینه عشق و روابط عاشقانه ناکامی و عدم امید در زندگی می‌تواند مشکلات مداومی در ایجاد و تداوم روابط رضایت بخش با دیگران و در ارضاء تعلق به خود ایجاد کند، که احتمال دارد احساس محرومیت و مبتلا شدن به اختلالاتی از قبیل تنهایی، افسردگی، اضطراب و عصبانیت کند (شولتز و شولتز ۱۹۹۸)، به نقل از پنق، (۱۳۹۰). با لحاظ اهمیتی که برای امیدواری بیان شد و با توجه به مسائلی که در زمینه ناامیدی ایجاد می‌شود، این پژوهش به دنبال پاسخ به این پرسش‌ها می‌باشد که آیا واقعاً والدین می‌توانند با توجه به شیوه‌ها و سبک‌های تربیتی که برای فرزندانشان اتخاذ می‌کنند، نقش مؤثری در میزان امید فرزندانشان در زمینه‌های متفاوت زندگی ایفا کنند؟ و چه نوع سبک تربیتی آنان زمینه را برای ناامیدی و سایر اختلالات جسمی و روانی فرزندان ایجاد می‌کند؟

اهمیت و ضرورت پژوهش

چرا مهم است که پدرها و مادرها با امید بیانندیشند؟ پاسخ ساده است: از آغاز هشیاری کودک، پدر و مادر مهم‌ترین تأثیر را در افکار و رفتار فرزندشان دارند. پدر و مادر «بله»، «نه»، «بکن» و «نکن» می‌گویند و کودک در پی تأیید و اجازه پدر و مادرش است. کلام پدر و مادر، بلکه ذهن کودک می‌شود، جزیی از زبان او می‌گردد و عاقبت، امیدواری یا ناامیدی کودک را شکل می‌دهد.

اهمیت امید در زندگی انسان چنان است که قرآن کریم در آیات متعدد به طرح امید برای انسان می‌پردازد. برای نمونه در سوره یونس اشاره می‌کند که امید به آینده‌ی برتر در این دنیا و آخرت است که موجب می‌شود تا انسان را به سوی کار یا عملی سوق می‌دهد. یا آنجا که بحث از موفقیت است در سوره یوسف آیه (۸۷) می‌فرماید: اگر انسان امید به دستیابی نداشته باشد هرگز تلاشی نخواهد کرد و کوششی برای رفع و برداشتن مشکلات از خودش نمی‌دهد. از این آیات می‌توان استنباط کرد که روحیه شخص با امید به این تقویت می‌شود و در برابر سختی‌ها واکنش مثبت از خود نشان می‌دهد که این بدان معنا نیست که یقیناً به هدفش می‌رسد. بلکه فقط امیدوار است که به آن دست یابد (بهاری ۱۳۹۰).

مطالعات آینده‌نگر و گذشته‌نشان داده‌اند که امید می‌تواند باعث تسهیل تغییر شده و سلامت جسمانی و روانی را افزایش دهد و از طرف دیگر فقدان امید می‌تواند بهداشت روان فرد را تحت تأثیر قرار داده و زمینه ساز ابتلا به بیماری‌ها شود. بنابراین نقش مهم آن در سبب شناسی و درمان اختلالات روانی مورد توجه قرار می‌گیرد. با داشتن امید به زندگی فرد به ایجاد ارتباط به دیگران پرداخته و به

---

¹ - Schultz & Schultz

آینده نگاه مثبت و بهتری دارد حتی در زمانی که فرد در بدترین شرایط است تمرکز خود را بر روی موارد مثبت، اتصال به دیگران و ادامه ی تعامل برای زندگی می گذارد (ژاکلین و همکاران^۱، ۲۰۰۰). افراد مثبت نگر سالم تر و شادترند و دستگاه های ایمنی آنان بهتر کار می کند. آن ها با بهره گیری از راهبردهای کنار آمدن مؤثر مانند ارزیابی مجدد و مسئله گشایی، با تنیدگی های روانی بهتر کنار می آیند و به نحو فعالی از رویدادهای تنش زای زندگی پرهیز می کنند. همچنین شبکه های حمایت اجتماعی بهتری را پیرامون فرد می سازند. سبک های زیستی سالم تری دارند که آن ها را از ابتلای به بیماری حفظ می کنند. اگر چنین افرادی بیمار شوند، به توصیه های پزشکی بهتر عمل می کنند. آنان این توصیه ها را با الگوهای رفتاری مناسب دنبال می کنند که بهبودی را سرعت می بخشد (پاشا، ۱۳۸۷، به نقل از رزمگه، ۱۳۹۰).

یافته های پژوهش حاضر می تواند به والدین کمک کند تا با آگاهی از نقش مهم امید در زندگی فرزندان خود، و همچنین نقشی که می تواند در افزایش عزت نفس^۲ و کمال گرایی^۳ و در زمینه های تحصیلی، شغلی، خانواده، روابط اجتماعی و... آنان فراهم می کند، زمینه های تربیتی مناسبی را ایجاد کنند.

این آموزش صحیح به والدین در جهت تربیت فرزندان می تواند کمکی در راستای مشکلات عاطفی و هیجانی فرزندان باشد.

اهداف پژوهش

- ۱- پیش بینی امید براساس سبک های والد گری در دانش آموزان دبیرستانی.
- ۲- پیش بینی ابعاد امید (روابط اجتماعی، تحصیلی، روابط عاطفی و عاشقانه، زندگی خانوادگی، شغل، فعالیت های اوقات فراغت) بر اساس سبک های والد گری در دانش آموزان دبیرستانی.

سؤالات پژوهش

- ۱- آیا سبک های والد گری قادر است میزان امید را در دانش آموزان دبیرستانی را به صورت معناداری پیش بینی کند؟

---

^۱- Jaklin & Et.al

^۲- self - esteem

^۳- perfectionism

۲- آیا سبک های والدگری قادر هستند ابعاد امید (روابط اجتماعی، تحصیلی، روابط عاطفی و عاشقانه، زندگی خانوادگی، شغل، فعالیت های اوقات فراغت) را در دانش آموزان دبیرستانی به صورت معناداری پیش بینی کنند؟

تعاریف نظری و عملیاتی متغیرها

تعریف نظری امید

فرایندی شناختی که افراد به وسیله آن، فعالانه اهداف خود را دنبال می کنند (اسنایدر، ۱۹۹۱، بینه^۱ به نقل از اسنایدر، ۲۰۰۰). امید فرایندی است که طی آن افراد (۱) اهداف خود را تعیین می کنند، (۲) راهکارهایی برای رسیدن به آن هدف خلق می کنند و (۳) انگیزه لازم برای به اجرا در آوردن این راهکارها ایجاد کرده و طول مسیر را حفظ می کنند. امیدواری راهبردی و عاملی دو مؤلفه الگوی امید شناخته می شوند (اسنایدر، ۲۰۰۰).

تعریف نظری سبک های والدگری

به شیوه های رفتاری گفته می شود که والدین در تربیت فرزندان خود بکار می برند در این پژوهش منظور از سبک های والدگری، به شیوه های رفتاری از جمله: والدگری مثبت، تنبیه بدنی، مشارکت پدر، اطلاع و آگاهی از برنامه یکدیگر، اعمال اقتدار و نظارت ضعیف می باشد. (فربک، ۱۹۹۷؛ به نقل از سامانی، ۱۳۸۹).

تعریف عملیاتی ابعاد امید

نمره ای است که فرد از پرسشنامه مقیاس امید مختص به حیطة بزرگسالان کسب می کند. مقیاس امید مختص به حیطة (DSH : سیمپسون ، ۱۹۹۹) امید حالتی مختص به ۶ حیطة از زندگی فرد - اجتماعی ، تحصیلی، خانوادگی، عاطفی، روابط، کار و حرفه، و فعالیت های اوقات فراغت را اندازه می گیرد. این مقیاس که اساس مقیاس لیکرت (از ۰ تا ۱۰۰) رتبه بندی شده نمره آزمودنی را بر روی یک مقیاس لیکرت ۸ درجه ای (۱ = قطعاً غلط تا ۸ = قطعاً درست) رتبه بندی می کند. نمره DSH (از حداقل ۴۸ تا حداکثر ۳۸۴) با جمع عبارت کسب می شود در حالی که نمرات مختص به حیطة با جمع زدن هشت حیطة درون هر حیطة نمرات ۴۸ بدست می آید. (سیمپسون، ۱۹۹۹؛ به نقل از بهاری، ۱۳۹۰).

¹ - Bineh